

PRÍRUČKA **SURFOVANIA PO INTERNETE**

The materials and documents have been developed in the framework of a project financed by the European Community. The contents of the documents do not necessarily reflect the opinion of the EU Commission.

PRÍRUČKA SURFOVANIA PO INTERNETE

Grandparents & Grandchildren projekt

Autor:

Gilberto Collinassi - Net Learning ENAIP FVG Andrea Musi - Net Learning ENAIP FVG Barbara Lavalle - Net Learning ENAIP FVG Mara Galmozzi - AIM/Associazione Interessi Metropolitani

Preložené z originálnej anglickej verzie

Version 06 by Net Learning ENAIP FVG Start date: 20 June 2007 Last update: 27 August 2007

Copyright © 2007 - ENAIP Friuli Venezia Giulia Via Leonardo da Vinci, 27 33037 Pasian di Prato (UD) - Italy Telephone: 0432 693611 - FAX 0432 690686 Email <u>netlearning@enaip.fvg.it</u> Web <u>http://www.microcosmi.org</u>

Obsah

História	strana	4
Ako internet pracuje	strana	7
Čo potrebujete k pripojeniu sa na internet	strana	10
Zapnite si počítač	strana	11
Prístup na internet a pripojenie	strana	12

PREZERANIE INTERNETU (BROWSING)

Surfovanie po sieti	strana	14
Ako vypnúť počítač	strana	17
Vyhľadanie poruchy	strana	18
Preskúšajte si prezeranie Web stránok	strana	20

VYHĽADÁVANIE NA INTERNETE (SEARCHING)

Vyhľadávače strana	a 21
Preskúšajte si vyhľadávanie a hľadanie informácií na www.strana	a 25

E-MAIL

E-mail: nový komunikačný nástroj	strana	26
Štruktúra systému e-mail	strana	28
Preskúšajte si používanie e-mail	strana	29

GLOSÁR strana 30

História

V päťdesiatych rokoch sa Američania pokúšali podmaniť si vesmír, ale ich výsledky v konkurencii s Rusmi boli žalostné: väčšina ich rakiet sa nedokázala odlepiť od zeme a tie, ktorým sa to predsa len podarilo, sa vzápätí stali neovládateľnými.

Vznikla Projektová výskumná agentúra pre pokročilý výskum (ARPA - Advanced Research Projects Agency) a grandiózny spustil sa vedeckotechnický výskumný projekt. Svojou podstatou, ARPA bola vojenskovýskumným združením, do ktorého pozvali nemeckého vedca Whernera von Brauna, dopraveného do porážke Spojených štátov po Nemecka.

Citácia Roberta Dadda (AIM)

4. október 1957 je pravdepodobne jeden z prvých osobitých dní môjho detstva, na ktorý si jasne pamätám. Bol som tretiakom na základnej škole a učiteľ vysvetľoval, že Rusi prvýkrát v histórii ľudstva vyslali do vesmíru umelý satelit. Spomínam si, že keď sme odchádzali zo školy, všetci sme hľadeli na oblohu a v našej detskej najvite sa domnievali, že uvidíme lietajúce teleso, ktorého vypustenie na nás tak veľmi zapôsobilo. Nevedel som, že táto misia spustí rad udalostí, ktoré (i keď nepriamo) závažným spôsobom ovplyvnia celý môj budúci život.

Všetci vieme čo sa potom stalo. NASA, po tvrdej práci, ale v konkurenčnom boji s Ruskou vesmírnou agentúrou napokon zvíťazila. Potvrdili to v roku 1969, vyslaním prvého človeka na Mesiac. Vedľajším produktom konkurenčného boja o podmanenie vesmíru bol internet: v roku 1965, ARPA publikovala výzvu na podanie návrhov pre realizáciu systému umožňujúceho vzájomne poprepájať počítače rôznych univerzít, v tom čase pracujúce úplne samostatne, ktoré potom, už ako jeden systém, mali byť

zapojené do vojensko-výskumných projektov.

Zatiaľ čo veľké informačné spoločnosti sa pokúšali presviedčať každého o "pochabosti" myšlienky, malé spoločnosti zo západného pobrežia USA to dokázali a realizovali prvý funkčný

systém vzájomného prepojenia počítačov.

"Sieť Projektovej agentúry pre moderný výskum" (ARPANET - Advanced Research Projects Agency Network) bola zriadená v r. 1969 Projektovou agentúrou pre moderný výskum v obrane (DARPA - Defence Advanced Research Project Agency), pri Ministerstve obrany USA. Prepojené boli počítače dvoch známych amerických univerzít: Kalifornskej Univerzity v Los Angeles (www.ucla.edu) a Stanfordskej univerzity (www.stanford.edu) v Palo Alto, v srdci Silicon Valley. Prepojovací systém navrhli v Stanforde, konkrétne v Stanford Research Institute (www.sri.com); k tomu použili dve staré zariadenia - modely od Xerox Data Systems. Áno, čítate dobre - Xerox, spoločnosť vyrábajúca kopírovacie stroje, bola v tom čase špičkovou spoločnosťou v oblasti vývoja výpočtových systémov. Presný dátum narodenia internetu je: 29. októbra 1969 o 22:30, časové pásmo západného pobrežia Spojených štátov.

Rodným listom siete je strana denníka so záznamom o prvom prepojení. Dátum - vľavo hore, čas – pod ním a text: "Hovorené s SRI počítač s počítačom".

2100	LOADED OP. PROGRAM	SK
	FOR BEN BARKER	
	BBV	
22'37	Falker Jo SRF	de
61.70	Host to Host	
	Leftor inp program	rste
	sunning after sending	
	to up.	
	2100	2100 LOADED OP. PROGRAM FOR BEN BARKER BBV 22:30 Talked to SRT Host to Host Ceftop up groupun sunning after sending a hust dead mossage to unp.

Traduje sa, že akonáhle bolo prepojenie realizované, tieto dve skupiny vedcov si navzájom telefonovali: Dohodli sa na prenose slova

LOGIN, ktoré v angličtine znamená "prístup do systému":

"Vyslali sme L, vidíte ho??"

"Áno vidíme ho!"

"Vyslali sme O"

"Vidíme ho..."

Potom sa spojenie stratilo, ale nová éra už začala. Po niekoľkých týždňoch sa pripojili univerzity z Utahu a San Diega a jadro siete, tak ako ju teraz poznáme,

začalo expandovať. Sieť sa onedlho stala sieťou sietí a naozaj dokáže pripojiť každý počítač na zemi.

Okolo r. 1973 sa objavil e-mail; v súčasnosti je najviac používanou aplikáciou na sieti. Jeho vynálezcom bol Rayom Tomlinson z BBN. Rok na to, ako sa ARPANET objavil na verejnosti, Tomlinson upravil jeho program. Vďaka prispeniu Larryho Robertsa, ktorý vyvinul prvý e-mail program (software), sa e-mail začal tešiť okamžitej obľube. Prvou, ním poslanou správou, a teda, prvým poslaným e-mailom bolo ""QWERTYUIOP".

Na druhú veľkú revolúciu sme si museli trošku počkať.

Bolo to len v roku 1991, kedy Tim Berners-Lee, Angličan pracujúci v ženevskom Verejnom stredisku jadrového výskumu (Communitarian Centre for Nuclear researches), prišiel s myšlienkou "v sieti využiť koncepciu hypertextu"... A vyvinul prototyp celosvetovej pavučiny: World Wide Web (www) sa narodil.

V skutočnosti myšlienka World Wide Web vznikla už o dva roky skôr, v roku 1989, v najvýznamnejšom európskom laboratóriu ...tiež sa hovorilo, že na myšlienku prišiel americký výskumník, ktorý cestou domov z kongresu, zistil, že si v ubytovni zabudol holiaci strojček. Aby ušetril peniaze za telefón, vtedy drahá záležitosť, rozhodol sa, poslať správu prostredníctvom siete. Touto primitívnou a nie zvlášť zaujímavou správou bola spustená ozajstná revolúcia!

fyziky, v ženevskom CERN. Na samom počiatku bol zámer Berners-Leea a jeho spolupracovníka Roberta Cailliau, vymieňať si vedecké správy v elektronickej forme a tak vylepšiť komunikáciu a spoluprácu. S týmto zámerom, začali definovať štandardy a protokoly k výmene dokumentov prostredníctvom dátovej siete: jazyk HTML a protokol http.

Tieto štandardy a protokoly mohli spočiatku podporovať len správu textových stránok doplnených formátovanými (upravenými) informáciami a prepojeniami (links), ktoré umožňovali manévrovať medzi stránkami, za predpokladu, že bol k dispozícii vhodný podporný program (web browser).

Jednoduchosť a efektivita novej technológie slávila okamžitý úspech: začal sa najskôr v akademickom a vedeckom prostredí a potom sa rozšíril do sveta obchodu, spôsobiac tak to, čomu dnes hovoríme "doba internetová". Dnešné miliardy strán, navzájom poprepájaných, sa nám ponúkajú sťa by tá najväčšia knižnica, konca ktorej nevidieť, a všetko to - z pohodlia domu a za nízku cenu.

A to sme len na začiatku!

Ako internet pracuje

Internet je **siet**' **siet**í. Sú v nej počítače, nazývané komunikačné **servery;** fyzicky rozmiestnené po celom svete, prístupné on-line 24 hodín denne. Obsahom serverov -"miest na webe" (website) sú web stránky, t.j. informácie.

Dostať sa na website, k tomu potrebujete poznať adresu a v prípade potreby hľadania, potrebujete aj **vyhľadávač (search engine)**. Jednotlivý užívateľ má do siete prístup, ak si objedná službu u **poskytovateľa internetových služieb (provider)**. Ten ho pripojí na svoj server, a jeho prostredníctvom, ku všetkým ostatným serverom na sieti.

Po registrácii u poskytovateľa služieb, užívateľ dostane telefónne číslo prostredníctvom ktorého sa bude pripájať k internetu. Toto číslo je veľmi dôležité: užívateľ hradí náklady na prenos informácií medzi svojim počítačom a poskytovateľom služieb a ak poskytovateľ má tú istú predvoľbu ako užívateľ, náklady na prezeranie obsahu webu budú totožné s nákladmi na miestny telefónny hovor.

Ak sa užívateľom hľadaná informácia nachádza na serveri v inom meste, alebo aj v zahraničí, **cena sa nezvyšuje:** úlohou poskytovateľa služieb je, pomocou siete, sprostredkovať pripojenie svojho užívateľa na akýkoľvek blízky či vzdialený server.

Spolu s telefónnym číslom poskytovateľa služieb umožňujúce prístup na web, si zároveň objednávate jeden, alebo niekoľko **e-mail účtov/kont** a zvyčajne aj priestor na serveri, na ktorom si môžete vytvoriť Vaše súkromné "miesto **na webe" (website)**. Čo sa týka elektronickej pošty, t.j. e-mailu, poskytovateľa môžeme prirovnať ku klasickej pošte - disponuje priestorom na uloženie prichádzajúcich a odchádzajúcich listov svojho klienta.

Tento druh služieb (prezeranie internetu a e-mail), s výnimkou poplatkov za použitie telefónnej linky, je obyčajne **zadarmo** a umožňuje prístup v ľubovolný čas. Je možné objednať si poskytovanie ďalších služieb, ale to už za poplatok. Týka sa to špeciálnych vedení, ktoré zabezpečia rýchlejšie spojenie a rýchlejší prenos dát, viacero e-mail účtov, rýchlych technológií (ako sú ISDN, DSL) atď.; bližšie informácie môžete získať priamo od telekomunikačných spoločností (u nás napr. Slovenské telekomunikácie), ktoré zabezpečia internetové služby podľa Vašich konkrétnych potrieb.

K hodnoteniu kvality pripojenia, v zmysle rýchlosti prenosu dát, musíte vziať do úvahy niekoľko faktorov. Prvým je Váš počítač: čím je výkonnejší, tým je prezeranie rýchlejšie. Druhým je druh spojenia: obyčajné účastnícke prípojky sú pomalšie ako ISDN, alebo DSL spojenia, ktoré sú zase pomalšie ako optické vlákno. Tretím faktorom je hustota premávky na internete. Počas niektorých hodín je prenos dát spomalený, lebo v sieti, sa práve teraz, vyskytujú tisíce prepojení, je tzv. "prenosová špička"; žiadané dáta majú problémy nájsť si najkratšiu cestu z cieľového servera až k Vášmu počítaču. V tomto prípade je najjednoduchšie odložiť svoju prácu na internete na neskôr, umožniac tak sieti, vysporiadať sa s dopravnou zápchou. Je to podobné ako vo veľkom meste, počas dopravnej špičky.

Posledným faktorom je existencia niektorých miest na webe, žiadaných len v určité dni, alebo v určité hodiny, ale veľkým množstvom užívateľov. Týka sa to napríklad športových výsledkov v niektorých pondelňajších elektronických denníkoch. V tomto prípade odporúčame opäť - pokúsiť sa o pripojenie neskôr.

Obrázok nižšie, graficky znázorňuje servery primárnej siete na globálnej úrovni (k obrázku si domyslite ďalšie tisíce a tisíce sekundárnych serverov):

Čo potrebujete k pripojeniu sa na internet

K prístupu na internet potrebujete len počítač. Stačí obyčajný PC s CD-ROM prehrávačom, ale musí byť vybavený zariadením na pripojenie sa k účastníckej linke, tzv. **modemom.** (interným, alebo externým)

Modem vytvára spojenie medzi počítačom, ktorý je iniciátorom pripojenia a najbližším internetovým serverom (server poskytovateľa služieb, u ktorého ste si služby objednali).

Medzi počítačom a serverom je obyčajné **telefónne** vedenie.

Modem mení digitálne údaje z počítača na analógový signál (t.j. ako je náš hlas), a v tejto forme ho prenáša cez telefónne linky. Po dosiahnutí cieľa, sa analogicky, v modeme na druhom konci spojenia, signál transformuje naspäť do digitálnej formy. Upozornenie: pri objednávaní internetových služieb porovnajte Vašu predvoľbu s predvoľbou Vášho providera! Musia bvť rovnaké!

V súčasnosti sa používajú rôzne typy modemov ako aj vedení (ISDN, DSL, obyčajné, atď.). Najbežnejším je DSL: veľmi rýchly a dostupný za prijateľnú cenu; využíva tie isté účastnícke vedenia ako náš telefón, má však odlišný spôsob prenášania signálu. K surfovaniu na sieti s pomocou DSL potrebujete teda DSL modem; je iný ako poštový modem využívajúci obyčajné telefónne vedenia. Ďalšou výhodou DSL spojenia, okrem rýchlosti, je, že umožňuje aktívne i pasívne telefónne, alebo faxové spojenie v čase Vášho pripojenia sa na internet. Poštové modemy sú jednoduchšie, pomalšie a ani neumožňujú telefonovanie, alebo faxovanie, v čase keď ste pripojený na internet.

DSL modemy sa od ostatných modemov líšia hlavne typom rozhrania (zásuvkami), cez ktoré sa môžete pripojiť k počítaču (USB, Ethernet, PCI). Najjednoduchšie na obsluhu je rozhranie typu **USB.** Používa sa vtedy, ak potrebujeme k modemu pripojiť len jeden počítač. **Ethernet** sa zvykne používať v prípade, že počítač je, spolu s ďalšími počítačmi, súčasťou miestnej počítačovej siete, kedy všetky počítače k nej pripojené majú prístup k internetu prostredníctvom toho istého modemu.

Pred kúpou modemu je potrebné získať informáciu o dostupnosti "ovládačov" ako aj softwéru schopného spolupracovať s operačným systémom inštalovaným do Vášho počítača. Ak si chcete dať nainštalovať DSL, overte si, či Vaše telefónne vedenie je vyhovujúce pre tento typ spojenia.

Zapnutie počítača

Všeobecne je doporučené najskôr zapnúť periférne zariadenia (modem) a až potom počítač. Po zapnutí zariadenia, operačný systém inštalovaný na pevnom disku PC, sa automaticky uloží do operačnej pamäte počítača.

Ukladanie trvá určitý čas. Táto operácia je identifikovateľná presýpacími hodinami na monitore; keď PC je už pripravený, presýpacie hodiny sa zmenia na šípku (ukazovateľ myši/kurzor), ktorý sa pri manipulácii s myšou pohybuje). **Upozornenie:** ak máte obyčajnú účastnícku prípojku, pred štartom PC odpojte telefón a pripojte modem a (ak nie je integrovaný do Vášho PC) zapnite ho.

Ak máte ISDN, alebo DSL linku, len zapnite počítač.

Monitor pripomína plochu Vášho pracovného stola; obrázky/ikony znázorňujú jednotlivé predmety na stole. Predmetmi na pracovnej ploche sú: **dokumenty /súbory** (files), **zložky obsahujúce súbory**, t.j. **šanóny** (folders)a **pracovné nástroje,** t.j. **programy**. Dokumentmi môžu byť texty, tabuľky, obrázky, hudba, video...

Počet a typ ikôn zobrazených na monitore závisí od typu počítača a typu operačného systému: v tejto časti je pre nás zaujímavá ikona **programu na prehliadanie súborov** (browser).

V prípade, že používate operačný systém Windows, Vašim prehliadačom je "**Explorer**". Nájdite potrebnú ikonu, kliknite na ňu a otvorte program internetového pripojenia; je to ikona znázornená na pravej strane:

V prípade, že vlastníte Macintosh s operačným systémom MacOSX, Vašim prehliadačom je "**Safari**" a jeho ikona vyzerá podobne ako je ikona na ľavej strane.

Kliknutím na tieto ikony spustíte program, ktorý, za podmienky pracujúceho modemu a aktívneho spojenia, Vám umožní surfovať po webe.

Prístup na internet a pripojenie

Ľavým tlačítkom myši dvakrát kliknite na ikonu prehliadača na Vašom počítači. V prípade, že máte ISDN, alebo DSL modem, pripojenie začína automaticky a Vy nemusíte robiť vôbec nič. V prípade, ak máte jednoduchý modem, budete si musieť pripraviť spojenie sami: prehliadač otvorí okno do ktorého bude potrebné vpísať údaje, ktoré, ak sú správne, aktivujú internetové pripojenie:

e Connessione a		? ×	
Accesso	o rete Po		Sem dopíšte užívateľské
<u>N</u> ome utente:			meno a heslo
<u>P</u> assword:			
	🔲 <u>S</u> alva password		
N <u>u</u> mero di telefono:			
Connetti <u>d</u> a:	Località predefinita 💌	P <u>r</u> oprietà	
	Connetti	Annulla	

V tomto okne sa nachádza:

- užívateľské meno (username) podľa ktorého
  Vás poskytovateľ služieb identifikuje; zvolili ste
  si ho pri objednávaní služieb)
- heslo (password) je utajeným kódom, ktorý zabezpečuje správnu identifikáciu účastníka, a preto na monitore uvidíte len rad hviezdičiek, alebo bodiek)
- telefónne číslo číslo, ktoré používate k pripojeniu sa na internet).

Upozornenie: cez modem "telefonujeme" nášmu providerovi.

Vždy si musíte overiť, či máte číslo s miestnou predvoľbou (dostali ste od poskytovateľa služieb). Týmto postupom, čas pripojenia Vám bude účtovaný ako miestny hovor.

Jednoduchým kliknutím na tlačítko "pripojit" sa dostanete k možnosti stiahnutia si prvej internetovej stránky.

Poznámka: užívateľské meno a heslo sú užívateľovi prideľované v čase podpisovania zmluvy o aktivácii vedenia, a to aj v prípade objednávky služieb ISDN a DSL. Tieto

modemy sú pripojené trvalo a užívateľ nepotrebuje posielať vstupné, identifikačné údaje pri každom pripojení sa. Napriek tomu je dôležité, aby sme si tieto údaje zapísali, rovnako ako aj informácie potrebné na počiatočné nastavenie (konfiguráciu) modemu. Obyčajne sa užívateľovi poskytujú pri podpise zmluvy.

PREZERANIE INTERNETU (Browsing)

K precvičeniu a naštudovaniu

niektorých podrobností týkajúcich sa pojmov popísaných v tejto časti, otvorte si website www.geengee.eu,

a v nej stránky "internetovej triedy"; precvičujte prvú časť cvičení.

Surfovanie po sieti

Okamžite, po pripojení sa k internetu, otvorí sa užívateľom prednastavená web stránka, tzv. domovská stránka (Home Page).

Surfovanie v rámci ľubovolného miesta na internete (website), začínate skúmaním jej obsahu. K tomu potrebujete ukazovateľ myši, zvyčajne má tvar šípky. Ak je šípka nastavená nad slovom, znakom/symbolom, alebo obrázkom, ktoré umožňujú prístup na nové stránky (prepojenie/link), tvar ukazovateľa sa zmení na "ruku".

Aby ste mohli vstúpiť na niektorú z nových web stránok musíte, dvojitým kliknutím ľavým tlačítkom myši, vyslať do Vášho PC signál.

Stránky "website" nemajú pevný horizontálny, ani vertikálny rozmer. Čím viac toho dizajnér web stránok napíše, tým viac sa stránka naťahuje, alebo rozširuje; každý prípad je iný. Ak je stránka dlhšia a presahuje vertikálny rozmer monitora, obsah stránky nevidíte celý. K prezretiu celej web stránky sa potrebujete presúvať hore - dole, napravo - naľavo. Robíte tak pomocou myši a šípiek na spodnom, alebo pravom okraji okna Windows. (tzv. rolovací pás/rolovací stĺpec/rolovacia lišta).

Z prvej stránky website na inú website, alebo na ďalšiu stránku v tom istom website sa dostanete týmto postupom: (Pozn. Website je miesto na webe a má svoju adresu.)

- posuňte myš na okienko/rámček nachádzajúci sa na vrchnom okraji okna Windows (za názvom "adresa" (Address)
- jednoduchým kliknutím kliknite na text v okienku (je to adresa web stránky na ktorej sa práve teraz nachádzate); text modifikuje svoju farbu - zmodrie a Vy ho môžete "prepísat". Prepisovaním odstraňujete adresu pôvodnej web stránky a nahradzujete ju adresou novej web stránky
- napíšte adresu "website" ktoré by ste chceli navštíviť
- stlačte tlačítko "Enter" ... a spustite načitávanie žiadanej stránky

Upozornenie: všetky internetové adresy majú rovnakú štruktúru:

www.geengee.eu www.name.TLDextention

kde "name" je názov website a "TLDextension" je dvoj, alebo trojpísmenový kód identifikujúci majiteľa "website" (t.j. .org, .com, kde org znamená "organizácia" a com "spoločnosť"), alebo krajinu z ktorej majiteľ website pochádza (prípona .sk znamená Slovensko, .uk znamená Veľkú Britániu...).

Slová tvoriace internetovú adresu musia byť vždy písané bez jedinej medzery medzi slovami, pričom bodka (dot), čiarka (-), podtržník (_) a "šikmá čiara" (/) musí byť napísaná tam ako je uvedené v adrese.

Pozrime sa na základné funkcie navigácie po "nástrojovej lište" (tools bar), nachádzajúcej sa v hornej časti okna prehliadača:

Súbor Úpravy Zobraziť Obľúbené	Nástroje ?
🌀 Spar . 🖌 🕥 - 💌 👔	😚 🔎 Hiadat 🧙 Oblubené 🚱 🎯 - 🤍 👿 - 📃 🛍 🦄

- Dopredu a Späť (Forward and Back): tieto dve tlačítka umožňujú pohybovať sa po "už teraz navštívených/otvorených stránkach": dopredu, alebo dozadu;
- Stop: zastavuje "sťahovanie/načitávanie/otváranie" (downloading) stránky (užitočná funkcia pre prípad, že sa pri sťahovaní, alebo otváraní vyskytnú problémy, napríklad ak otváranie stránky trvá neprimerane dlho);
- Aktualizácia (Refresh): umožňuje aktualizovať stránku práve teraz navštívenú (dôležité v prípade, ak sa pri sťahovaní, alebo otváraní stránok vyskytli problémy, alebo ak si chceme pozrieť úplne najnovšie informácie /obsah stránok sa neustále aktualizuje/);
- Domov (Home) : umožňuje návrat na prvú domovskú stránku;

- Vyhľadávanie (Search): lišta na ľavej strane obrazovky v ktorej je zabudovaná funkcia jednoduchého vyhľadávania - jednoduchý vyhľadávač;
- Obľúbené miesta (Favorites): umožňuje uložiť a archivovať adresy tých web stránok, ktoré Vás svojim obsahom najviac zaujali a ku ktorým sa budete chcieť opakovane, niekedy v budúcnosti vrátiť;
- **Multimedia:** funkcia otvára program, ktorý potrebujete na počúvanie hudby, alebo na pozeranie videa; je dostupná len pri najnovších verziách Internet Explorer;
- History: je zoznam websites, Vami už navštívených stránok v čase troch posledných týždňov; umožňuje nájsť website, ktorej adresu si nepamätáte, ale len v prípade, že ste ju mali otvorenú nie veľmi dávno (tri týždne);
- Pošta (Mail): umožňuje priamy prístup k elektronickej pošte, alebo jej prostredníctvom, preposlať svojim kolegom/priateľom zaujímavú web stránku (alebo len jej adresu);
- Tlač (Print): umožňuje vytlačiť (práve teraz otvorenú) stránku.

Na uloženie a archivovanie **obľúbenej** internetovej adresy:

- musíte sa nachádzať na domovskej stránke tej "website" ktorú si chcete uložiť;
- musíte kliknúť na tlačítko "Obľúbené stránky"; objaví sa stĺpec na ľavej časti monitora;
- musíte kliknúť na "Pridať"; nachádza sa v hornej časti stĺpca;
- v predchádzajúcom okne budete vyzvaný, aby ste dali tejto adrese svoj vlastný názov;

Upozornenie: funcia "Obľúbené stránky" je jednou z najdôležitejších: umožňuje uchovať adresy najviac navštevovaných stránok.

- v tomto prípade, meno automaticky ponúkané internetom, upravte takým spôsobom, aby ste mali o stránkach dostatočný prehľad;
- musíte kliknúť na "ok".

Na využitie funkcie záložky pri "obľúbených stránkach" musíte:

- kliknúť na "Obľúbené stránky" (v prípade, že stĺpec na ľavej strane ešte nie je otvorený a zobrazený);
- kliknúť na názov website, ktorú máte záujem navštíviť: stránka sa automaticky vyhľadá a stiahne/načíta.

Ako vypnúť počítač

Správne vypnutie počítača (systému) je proces pozostávajúci z následovných krokov:

- Zatvorte všetky programy otvorené počas práce; skontrolujte, či na spodnej lište obrazovky (napravo od nápisu "Štart") sa nenachádzajú žiadne ikony programu, súboru, alebo internetovej stránky. V prípade, že sa tam ešte niečo nachádza, kliknutím na ikonu programu/dokumentu/internetovej stránky, stránku obnovte a potom kliknite na "X" (zatváracie tlačítko programu/dokumentu/internetovej stránky, ale nie systému), na hornej lište vpravo.
- Kliknite na "Štart" a potom na "Vypnúť počítač" (je čudné, že kliknutím na "Štart" začíname vypínanie počítača, ale čo už taký je Windows!) (V novšej verzii namiesto "Vypnúť počítač" sa objaví "Koniec relácie" (Close session).)
- Výzva Windowsu "Koniec práce" (End of work session), naznačuje viacero možností, nie iba zatvorenie systému počítača. Overte si prítomnosť čierneho bodu v bielom krúžku vedľa nápisu "Vypnite systém" (Shut down the system).
- 4. Kliknite na "Ok", alebo "Yes".

Poznámka: Niekedy sa stane, že počítač nebol vypnutý správnym postupom (pri prerušení dodávky elektrickej energie, alebo bol vypnutý hlavným vypínačom). Nemajte obavy z poškodenia Vášho počítača, riskujete len stratu posledných, ešte neuložených údajov.

Dôsledkom nesprávneho vypnutia počítača je, že jeho následné prvé zapínanie trvá o niečo dlhšie: systém najskôr automaticky odstráni možné problémy a potom opätovne načitáva program do operačného systému.

Niekedy ste okolnosťami dokonca nútený, zatvoriť počítač "natvrdo", napríklad po jeho zamrznutí, keď prestal reagovať na klávesnicu, a/alebo myš. Neobávajte sa tohoto kroku, nič nepokazíte.

Odstraňovanie najbežnejších porúch

Prehliadač nestiahne stránku a zobrazí správu "stránka sa nenašla" (page not found) Dôvodom môže byť:

- Nesprávne napísaná internetová adresa. V tomto prípade, pozorne skontrolujte adresu a ak ste chybu našli, tak adresu prepíšte. Adresa musí byť správna a kompletná. Píšte presne a bez medzier medzi slovami!
- 2. V čase Vášho pokusu o prístup na internetovú stránku, stránka sa aktualizuje, alebo sa manipuluje s hostiteľským počítačom (počítač na ktorom sú stránky uložené). V tomto prípade, pokúste sa o prístup neskôr: stránky budú dostupné ihneď po skončení aktualizácie a/alebo manipulácie s PC.
- Sieť je preťažená a Váš poskytovateľ služby (počítač, ktorý zabezpečuje Váš prístup na internet), nie je schopný v tomto čase uspokojiť všetkých klientov. Opakujeme radu: pokúste sa o prístup neskôr.

V okne web stránky, napravo hore, chýba zatváracie tlačítko ( ); ako zatvoriť otvorený program/dokument?

V prípade, že Windows okno nemá v hornom pravom rohu tri tlačítka, postupujte následovne:

- šípku myši umiestnite na hornú modrú lištu;
- kliknite a držte pravé tlačítko myši stlačené;
- na bielom pozadí sa objaví ponuka príkazov (command menu);
- vyberte príkaz "zatvoriť" (close).

Rovnaký výsledok by ste dostali pri súčasnom stlačení kláves ALT+F4.

Nevidieť Windows okno so stránkou, napriek tomu, že sťahovanie/načitávanie nesignalizuje poruchu

V tom istom čase môže byť otvorených viacero Windows okien. Stáva sa, že stránka sa otvorí "poza" niektoré, z práve teraz otvorených okien. Pomocou ikôn na spodnej lište obrazovky, tam kde sa nachádza tlačítko Štart, vyhľadajte žiadanú stránku a premiestnite ju "zdola na povrch", alebo tlačítkom "_" v pravom hornom rohu monitora, uložte teraz nepotrebné, ale otvorené okná, na spodnú lištu.

V najnovších verziách prehliadača Explorer je možné znázorniť viac stránok v jednom Windows okne. V tomto prípade musíte kliknúť na tabuľku ponuky Explorer zobrazujúcu názvy všetkých stiahnutých/načítaných/otvorených stránok.

PREZERANIE WEB STRÁNOK

Myš zoznámte sa s myšou

Cvičenia s myšou naučte sa ako správne umiestniť kurzor

Prezerajte si "miesta na webe" (website) cvičenie ako prezerať website [www.geengee.eu] s pomocou prehliadača Explorer

Prístup na typickú website (noviny) **Prístup na typicku wedsite** (πονταγ) prečítajte si internetové (on-line) noviny [www.timesonline.co.uk]

Prístup na typickú website (inštitúcie) navštívte "miesto na webe" (website) Európskej únie

Se f

Prístup na typickú website (obchod) navštívte najväčší knižný obchod na svete

Uložte si dokumenty a web stránky na disk Vášho počítača informáciu ktorú nechcete stratiť archivujte na pevnom disku vášho počítača

VYHĽADÁVANIE NA INTERNETE (SEARCHING)

K precvičeniu a naštudovaniu

niektorých podrobností týkajúcich sa pojmov popísaných v tejto časti, otvorte si website www.geengee.eu,

a v nej, stránky "internetovej triedy"; precvičujte druhú časť cvičení.

Vyhľadávače

Internet je nekonečným, neustále sa rozvíjajúcim svetom. Hľadanie potrebnej informácie (web adresy, tematické vyhľadávanie, atď.) môže byť dlhým a náročným pochodom.

Na zjednodušenie vyhľadávania slúžia tzv. **vyhľadávače (search engines)**: sú to "miesta na webe", štruktúrované ako obrovské archívy kódovaných web stránok, ktoré behom niekoľko pár sekúnd dokážu, podľa Vami zadaného výrazu, vybrať a zobraziť všetok materiál, ktorý vyhľadávač našiel v sieti.

Vyhľadávače zásadným spôsobom ovplyvňujú názory, rozhodnutia a nákupné zvyklosti Talianov, majúcich prístup na internet. Je to hlavný záver 4. vydania výskumnej správy Sems/Nextplora "Taliani a vyhľadávače" (2007).

Pre 96% užívateľov je vyhľadávač najefektívnejším nástrojom slúžiacim pre

Obzvlášť zaujímavé sú údaje týkajúce sa hĺbky vyhľadávania. Na otázku "Kedy potrebujete nové vyhľadávanie" 5 až 8% užívateľov (rozdelených podľa veku a rodu) neuspokojili výsledky prvého vyhľadávania.

Najviac, až 23% boli užívatelia nad 65, asi, že sú opatrnejší a potrebujú viac informácií.

Medzi nimi, 8 až 18% hľadá opakovane po 1. stránke (najviac 24% užívatelia nad 65), kým nové hľadanie po prvých dvoch stránkach potrebuje 22 až 33% (tu je počet užívateľov nad 65 rokov menší - 12%).

orientáciu sa na internete (najčastejšie používaný je Google, cituje ho 94% respondentov).

Činnosť vyhľadávača je v zásade možné rozdeliť do troch fáz:

- analýza dostupného priestoru (realizovaná jednoúčelovým automatickým programom, tzv. "crawlerom", surfujúcim po sieti, zberajúcim a triediacim informácie);
- triedenie materiálov získaných v databáze vyhľadávača;
- skenovanie databázy a poskytnutie výsledkov užívateľom; výsledky sú odpoveďou vyhľadávača na kľúčové slovo/á vpísané do vyhľadávacieho okienka/rámčeka;

Prvým krokom je napísanie adresy niektorého z vyhľadávačov. Adresa sa píše do adresového okienka prehliadača (najobľúbenejšími vyhľadávačmi sú):

vyhľadávače	www.google.sk
	www.seznam.cz
	www.altavista
	www.zoznam.sk
	www.superzoznam.sk
medzinárodné vyhľadávače	www.yahoo.com
	www.altavista.com
	www.lycos.com
	www.google.com

Akonáhle sa dostanete na vyhľadávač, vyberte si jeden z dvoch možných spôsobov:

- vyhľadávanie podľa kľúčových slov;

- vyhľadávanie podľa predmetových stránok/katalóg (directory).

Vyhľadávanie podľa kľúčových slov

Je to najčastejšie používaná a najznámejšia metóda. Do obdĺžnikového rámčeka vyhľadávača sa vpíšu kľúčové slová, definujúce predmet nášho vyhľadávania.

Táto forma využíva **syntax**, umožňujúci užívateľovi vyhľadávať dokumenty obsahujúce špecifické/konkrétne vety, vyhľadávať na špecifických website, odmietať časť výsledkov zadaním špecifických príkazov, zobrazovať len výsledky vo zvolenom jazyku, atď.... Požadovaný syntax závisí od typu vyhľadávača. Obyčajne, každá website má na svojich stránkach návod svojho "syntaxu", alebo návod týkajúci sa "rozšíreného vyhľadávania" (advanced search). Rozšírené vyhľadávanie umožňuje užívateľom zadať ďalšie podrobnosti pre vyhľadávanie. Proces vyhľadávania je postavený na zložitých algoritmoch, priraďujúcich každej stránke "značku" za každé nájdené kľúčové slovo. Nie vždy však algoritmy dokážu pomôcť. Za predpokladu, že pár slovami dokážeme presne definovať hľadaný predmet, výsledky vyhľadávania, podľa kľúčových slov, sú vynikajúce (zadajte napríklad: Grandparents Web).

Po napísaní týchto slov do bieleho rámčeka vyhľadávača, vedľa nápisu "vyhľadávať" (nepomýľte si ho s adresovým rámčekom v hornej časti monitora, kam sa vpisuje internetová adresa), potvrďte svoju žiadosť kliknutím na "vyhľadávanie", alebo stlačením klávesy "Enter".

Pri vyhľadávaní internetových stránok obsahujúcich kľúčové slová, vyhľadávač skontroluje celú svoju databázu. Slová píšte oddelene, bez "www" a bez bodiek (www a bodky sú potrebné pri vpisovaní internetových adries do adresových rámčekov). Keď vyhľadávač dokončí vyhľadávanie (sekundy), ponúkne Vám zoznam internetových adries, obsahujúcich zadané kľúčové slová. Každé miesto na internete obsahuje stručný popis obsahu.

Kliknutím na internetovú adresu ponúknutú vyhľadávačom, sa dostanete k Vami žiadanej/hľadanej informácii.

Vyhľadávanie podľa katalógov (directories)

Prvá strana vyhľadávača obsahuje množstvo **už triedených** informácií **podľa témy** (tzv. katalógy). Voľbou jedného katalógu (napríklad katalóg "Film a zábava"), získame prístup do sub-katalógov (napríklad "Film", "Televízia", "Video"…), kde ďalším zúženým vyhľadávaním nájdeme hľadanú informáciu.

Vyhľadávanie informácie podľa katalógov je manuálny proces; môže byť zdĺhavejšie v porovnaní s predošlým automatickým vyhľadávaním, ale výsledky bývajú konkrétnejšie a presnejšie.

Kliknutím na niektorý z hlavných katalógov na domovskej stránke vyhľadávača, sa zobrazia príslušné medziľahlé katalógy. Zaoberajú sa rovnakou témou ako hlavný katalóg, ale sú stále viac a viac konkrétnejšími.

Preskúšajte si vyhľadávanie a hľadanie informácií na www

Vyhľadávanie informácie v celosvetovej pavučine (world wide web) ako kombinovať kľúčové slová vyhľadávača, aby sme získali žiadanú informáciu

Kto hľadá, ten nájde vyskúšajte funkciu "I'm feeling lucky" od Google

Wikipedia a jej autori (čitatelia) najväčšia encyklopédia sveta

E-MAIL

K precvičeniu a naštudovaniu

niektorých podrobností týkajúcich sa pojmov popísaných v tejto časti, otvorte si website www.geengee.eu,

a v nej, stránky "internetovej triedy"; precvičujte tretiu časť cvičení.

E-mail: nový komunikačný nástroj

Elektronická pošta (**e-mail**) je, celkom určite, najviac používanou aplikáciou na sieti. Umožňuje užívateľom **posielať správy po celom svete,** za cenu miestneho telefónneho hovoru (jeden miestny hovor - na jedno pripojenie k internetu).

Každý užívateľ môže mať zriadený jeden, alebo niekoľko vlastných e-mail účtov, cez ktorý prijíma e-mail správy. Správy sú uložené na Rokom narodenia email je **1972;** Ray Tomlinson nainštaloval na sieť ARPANET systém umožňujúci výmenu správ medzi dvoma univerzitami. Osobou ktorá skutočne definovala jeho princípy bol **Jon Postel**!

poštovom (e-mail) serveri - v poštovej (e-mail) schránke. Užívateľ môže kontrolovať obsah svojej poštovej schránky, čítať správy, odpovedať, vymazávať, preposielať správy jednému, alebo viacerým užívateľom. Táto činnosť je časovo neobmedzená (vo dne - v noci, sviatky, piatky).

Prenos je veľmi rýchly. Správa bude príjemcovi "doručená" o niekoľko minút (alebo sekúnd), bez ohľadu na geografickú vzdialenosť; v prípade, že sa pomýlite pri písaní email adresy, dostanete automatické oznámenie o nedoručení správy.

E-mail služby sú principiálne asynchrónne, t.j. k uskutočneniu prenosu správy, odosielateľ a príjemca nemusia byť prepojení vedením v tom istom čase. Odosielateľ nevie, kedy bude správa doručená a či si ju príjemca prečíta, práve tak, ako pri tradičnej pošte (obálky síce prevezmeme, ale až sami sa rozhodneme, či vôbec a kedy ich otvoríme). Čas prevzatia správy je neistý. V prípade, že e-mail server nemôže/nevie doručiť odoslanú správu, obyčajne pošle odosielateľovi oznámenie

oznamujúce túto skutočnosť. Ale, aj toto oznámenie je len e-mail (automaticky vytvorené serverom) a aj jeho doručenie je neisté.

Odosielateľ môže požiadať o poslanie **oznámenia o doručení** (porovnateľné s doporučenou poštou), alebo o poslanie **oznámenia, že e-mail bol prečítaný**. Ale aj tu je na slobodnej vôli príjemcu, či bude ochotný toto potvrdenie vystaviť. Význam oznámenia o doručení je spochybniteľný preto, že pár sekundové prezretie nezaručuje, že e-mail bol prečítaný, alebo že mu bolo aj porozumené.

Prostredníctvom e-mail môžete posielať jednoduchý text, alebo **prílohy** (dokumenty, obrázky, hudbu, atď.). Je samozrejmé, že aj príjemca musí mať svoj e-mail účet a svoju poštovú schránku, t.j. svojho poskytovateľa e-mail/internetových služieb! Prístup do poštovej schránky je obyčajne chránený **heslom** (**password**). Len užívateľ, a nikto iný, môže písať pod svojim menom a čítať svoju poštu.

Každý e-mail účet má svoju jednoznačnú/nezameniteľnú adresu. Adresa má tvar:

username@ISPname_domain.TLDExtension

username je meno vybrané užívateľom, alebo správcom servera; jednoznačne identifikuje užívateľa (alebo skupinu užívateľov), **ISPname_domain** identifikuje poskytovateľa internetových služieb (Internet Service Provider - ISP). Znak (a) je spoločným znakom všetkých e-mail adries. Keď vidíte @ na 100% máte do činenia s e-mail adresou. E-mail adresy môžu obsahovať ľubovolné abecedné znaky, číslice (vylúčené sú znaky s diakritikou), podtržník (_) a bodku (.).

Zriadenie e-mail účtu je buď zadarmo, alebo za poplatok (zvyčajne ak potrebujeme viac e-mail účtov, alebo ak by sme si žiadali špeciálnu adresu).

Štruktúra systému e-mail

Hlavnými zložkami systému e-mail sú:

- klienti (1) (v technickom žargóne sa označujú MUA, Mail User Agent /zástupca poštového užívateľa/): majú prístup do poštovej schránky a posielajú správy (sú to programy inštalované do počítačov užívateľov, alebo dostupné prostredníctvom internetu, napr. gmail používaný v Internetovej triede)
- servery, majúce dve základné funkcie:
  - o (2) ukladanie správ posielaných jedným, alebo viacerými užívateľmi
  - o (3) prijímanie prichádzajúcich a odchádzajúcich správ a ich doručovanie

Výmena e-mailov sa riadi podľa protokolov "SMTP" (posielanie, prijímanie a preposielanie správ medzi servermi), POP a IMAP (prijímanie a pozeranie správ).

Softvér klienta musí byť nastavený/konfigurovaný; špecifikuje sa kontaktný server, prostredníctvom ktorého sa posielajú a prijímajú správy. Server rozpoznáva klienta, prostredníctvom užívateľského mena (účtu) a hesla poskytnutého od poskytovateľa služieb.

Preskúšajte si používanie e-mail

E-mail: nový komunikačný nástroj čo je to, ako pracuje, k čomu to môžem použiť?

Vytvorte si vlastné e-mail konto u Gmail ako nájsť poskytovateľa e-mail služieb? ako získať e-mail adresu?

Píšte a čítajte e-mail správy 🕶 kto správu písal? Ako ju prečítam? Ako nájdem staré správy?

Organizácia zoznamu kontaktov ako vytvoriť a organizovať zoznam e-mail adries?

Real adresné štítky a filtre na organizáciu konverzácie/pošty ako rozlišovať medzi žiadanými a nežiadanými správami

Triedenie správ

ako organizovať svoje osobné e-mail zložky (folders)

Jazyk siete a komunikačné zvyklosti 📜 "netiquette" a ako používať "emoticons" v e-mail správach

GLOSÁR

REMOTE ACCESS (vzdialený účastník)

Spojenie (komunikácia) medzi dvoma počítačmi pripojeným na sieť.

ACCOUNT (účet/konto)

Registrácia užívateľa; pridelenie užívateľského mena a hesla; oprávnenie k prístupu na internet, k posielaniu a prijímaniu elektronickej pošty.

ADSL

Skratka anglického výrazu "Asymmetric Digital Subscriber Line" (asymetrické účastnícke vedenie prenášajúce digitálny signál); účastnícke vedenie požívané na rýchly prenos dát (9MB/s jedným smerom a 640kB/s opačným smerom).

DESKTOP AREA (pracovná plocha)

Obrazovka počítača, na ktorej sa nachádzajú "predmety" - ikony znázorňujúce programy, súbory a zložky/šanóny; otvárané sú vo Windows okne, dvojitým kliknutím na ľavé oko myši.

ATTACHMENT (príloha)

Súbor posielaný spolu s e-mail správou.

BACKEND

Potvrdenie nákupu uskutočneného prostredníctvom internetu.

BROWSER (prehliadač)

Program reagujúci na príkazy písané v kóde/jazyku HTML; výsledný efekt vidíme po otvorení web stránky: text, obrázok, ich úprava, rozloženie, spôsob navigácie medzi stránkami - tzv. hypetext (viac ako obyčajný text).

CARBON COPY (kópia)

Funkcia v programe elektronickej pošty (Outlook); umožňuje poslať tú istú správu/súbor viacerým príjemcom. Jej anglickou skratkou je "Cc".

DOWNLOAD (načítanie dát)

Prenos súborov medzi dvomi počítačmi prostredníctvom siete a protokolu Ftp. Pri posielaní súboru, podľa anglickej terminológie, sa jedná o "UPLOAD" (odsun); pri prijímaní súboru ide o "DOWNLOAD (načitávanie).

FOLDER (šanón/zložka)

Reprezentuje ho ikona zobrazená na monitore počítača; má svoj názov a obsahuje tie súbory, ktoré sme do neho vložili.

CHAT (internetový hovor)

Funkcia v programe elektronickej pošty (Outlook); umožňuje "písaný" rozhovor; internetový hovor môže byť verejný (každý sa môže vyjadriť), alebo súkromný (len pre pozvaných).

CLIENT (užívateľ/zákazník)

Počítač pripojený na server, pýtajúci od servera dáta; komunikáciu medzi užívateľom a serverom umožňuje rozhranie - prehliadač (Netscape, Internet Explorer).

DATABASE (databáza)

Súbor informácií týkajúcich sa jednej veci (konkrétneho objektu, alebo účelu); napríklad programy, doklady, tabuľky; všetko je uložené v pamäti.

DEBUG (oprava programu)

Činnosť spočívajúca v overovaní funkčnosti programu, vyhľadávania jeho chýb a nedostatkov; ladenie programu.

DESKTOP

Pojem má vo výpočtovej technike dva významy: ako prídavné meno "stolný" napr. počítač, alebo "pracovná plocha" napr. monitor počítača.

DIRECTORY (katalóg)

Tematicky štruktúrovaný katalóg; obsahuje hlavné heslá, napr. *Literatúra*; pod týmto heslom sú podružné heslá, napr. *dobrodružná;* pod týmto heslom sú ďalšie heslá, atď.

DOMAIN (doména)

Alfanumerický výraz identifikujúci poskytovateľa internetových služieb; oblasť jeho pôsobnosti.

E-COMMERCE (elektronický obchod)

Možnosť nakupovania prostredníctvom internetu; tovar sa vyberá podľa katalógu a platí sa kreditnými a inými (predplatnou) kartami.

E-MAIL

Iný názov pre Elektronickú poštu.

FAQ

Skratka anglického výrazu "Frequently Asked Questions" (často sa vyskytujúce otázky); ako nový zákazník máte určité pochybnosti a potrebujete si to nechať vysvetliť; pod touto skratkou, s veľkou pravdepodobnosťou, nájdete odpoveď na všetky vaše otázky.

FILE (súbor)

V digitálnej forme uložená informácia (dokument, obrázok, tabuľka) vystupujúca pod konkrétnym názvom a ikonou.

FILE SYSTEM (systém organizácie súborov)

Spôsob usporiadania jednotlivých súborov v pamäťovom zariadení, napr. na pevnom disku, alebo na CDROMe. Spôsob organizácie súborov býva rôzny, podľa typu operačného systému, typu pamäte a účelu.

FIREWALL (protipožiarna stena)

Počítač a/alebo program ovládajúci prístup iných počítačov a užívateľov do miestnej siete; nie každý má povolený vstup.

DIGITAL SIGNATURE (elektronický/digitálny podpis)

Elektronický podpis použitý k autorizácii odosielateľa správy, alebo autorizácii osoby, ktorá sa svojim elektronickým podpisom zaručuje za obsah dokumentu.

FLAME (založenie požiaru)

Urážlivá kritika, alebo poznámka/názor, uverejnená na internete, so zámerom vyprovokovať iných užívateľov internetu.

FONT (typ písma)

Spôsob grafického znázornenia písmen, číslic a znakov.

FORWARD (poslat'/odoslat')

Funkcia umožňujúca preposlať prijatú správu ďalším užívateľom.

FRAME (rámec)

Internetová stránka obsahuje rôzne prvky na rôznych miestach; napríklad, vo vrchnej časti sa nachádza **rámec** hlavičky stránky, alebo reklama, naľavo je **rámec** ponuky a napravo **rámec**, v ktorom sa zobrazí obsah dokumentu vybraného v ponuke.

FREEWARE (voľne šíriteľný softvér)

Programy takto označené môžeme neobmedzene kopírovať, reprodukovať, distribuovať a voľne, t.j. zadarmo používať.

FTP

Protokol umožňujúci užívateľovi presúvať, pomocou siete, súbory zo vzdialeného počítača do svojho počítača.

GATEWAY (hradlo)

Zariadenie umožňujúce prepojenie dvoch počítačov v sieti; umožňuje užívateľovi prístup k dátam uloženým na vzdialenom počítači.

GB

Skratka pre Gigabyte; 1kB je tisíc bajtov; 1MB (Megabajt) je milión bajtov; 1GB (Gigabajt) je miliarda bajtov; [presnejšie: 2^{10} ; 2^{20} ; 2^{30}]

GIF

Skratka anglického výrazu "Graphic interchange format" (formát pre výmenu grafiky); súbory s príponou .gif sú obrázkami v zhustenom formáte - vhodné na rýchly prenos.

HARD DISK (pevný disk)

Zariadenie určené na dlhodobé ukladanie dát (programov, súborov) v počítači.

HARDWARE

Všetko to čo robí počítač počítačom, t.j. všetky mechanické, elektrické, magnetické, optické... zariadenia, označujeme spoločným pojmom hardware (tvrdé predmety). Aby počítač vedel pracovať, potrebuje ešte softvér, t.j. programové vybavenie.

HOME PAGE (domáca stránka)

Obyčajne je to prvá, na monitore zobrazená stránka po napísaní internetovej adresy/adresy miesta na webe/URL; domáca stránka je prednastavená.

HOST (hlavný počítač/server, hostiteľ)

Počítač v internetovej sieti, v ktorom sa nachádzajú informácie zaujímavé (a dostupné) pre užívateľov.

HOSTING

Ponuka pre iných užívateľov, ktorí sa pripojili na náš počítač/server (napísali našu internetovú adresu): pozrite si naše web stránky.

HTML

Skratka anglického výrazu "Hypertext Markup Language" (Hypertextový jazyk so značkami); štandardný jazyk používaný pri tvorbe web stránok.

HTTP

Hlavný protokol (súbor pravidiel a štandardných postupov) zabezpečujúci prenos dát/informácií na internete.

ICON (ikona)

Malý obrázok (grafika) reprezentujúci program, súbor, šanón, alebo funkciu. Kliknutím na ikonu sa program/súbor/zložka otvorí, resp. funkcia sa vykoná.

IP ADDRESS (adresa poskytovateľa internetových služieb)

Dvanásť miestny číselný kód pridelený každému počítaču (serveru) pripojenému na internet (napríklad 194.244.86.2). Na celom svete, neexistujú dva rôzne počítače s rovnakým kódom/adresou.

INTRANET

Miestna (podniková) sieť, ktorá síce nie je prístupná zvonku, ale využíva internetové technológie (internet v malom).

IT

Skratka pre Informačné technológie.

JAVA

Programovací jazyk určený pre tvorbu web stránok; produkt firmy Sun Microsystem.

JPEG

Skratka anglického výrazu "Joint Photographic Expert Group"; (združenie expertov pre fotografie); súbory s príponou .jpg sú fotografie v zhustenom formáte - majú vysoké rozlíšenie a vernosť.

KEYWORD (kľúčové slovo)

Výraz, ktorý musíme zadať a podľa ktorého sa vyhľadávajú informácie na internete.

KERNEL (základný operačný systém)

Program, účelom ktorého je spracovávať informácie na počítači a ovládať jeho hardware.

LAN

Skratka anglického výrazu "Local Area Network" (miestna počítačová sieť); neprenáša dáta z internetovej siete, len dáta medzi svojimi, miestnymi užívateľmi.

LINK (prepojenie)

Špecifické miesto na monitore (ikona, alebo špecifický text), na ktoré, ak sa dvojito klikne ľavým tlačítkom myši, tak sa otvorí nová stránka; prepájanie z jednej stránky na inú stránku.

LINUX

Operačný systém od Linus Torvalda, odvodený z operačného systému UNIX. Podnetom na jeho vypracovanie bola stávka. Linux a jeho variácie (Redhat, Corel, Mandrake, Caldera, Slackware, Debian e Suse) sa tešia veľkej obľube.

LOGIN (prihlásenie sa)

Stránka z ktorej je možné vstúpiť do neverejnej siete, alebo do neverejného priestoru na web stránke. K vstupu sú potrebné: užívateľské meno a heslo; dostanete ich od správcu siete, alebo od správcu "miesta na webe" (website).

LOGOUT (odhlásenie sa)

Pri opúšťaní neverejnej siete, alebo neverejného priestoru je potrebné "odhlásenie sa", kliknutím na nadpis Logout.

MAILBOX (poštová schránka)

V elektronickej pošte slúži na ukladanie prichádzajúcich správ.

MAILING LIST (poštový adresár)

Zoznam adries, na ktoré môžete posielať správy prostredníctvom elektronickej pošty.

CD/DVD BURNER (napalovačka CD/DVD)

Technické zariadenie na čítanie médií, taktiež slúžiace na zápis; slúži na trvalé a bezpečné uloženie veľkého množstva dát (textov, obrázkov, filmu, videa, hudby...).

MB

Skratka pre Megabyte; je to približne tisíc kB, alebo milión B (presnejšie 2¹⁰ kB, resp. 2²⁰ Byte); Byte je jednotkou veľkosti súborov, alebo kapacity pamäte.

MHZ

Skratka pre Mega Hertz; Hertz je jednotkou frekvencie, alebo rýchlosti procesora. Potrebným štandardom, v súčasnosti, je rýchlosť vyjadrená v GHZ (Giga hertz).

MICROPROCESSOR (mikroprocesor)

Integrovaný obvod obsahujúci obrovské množstvo hradiel/tranzistorov; jeden, alebo dva takéto obvody vytvárajú CPU, ktoré podľa programu, riadi spracovávanie dát a komunikáciu medzi počítačom a jeho periférnymi zariadeniami.

MOTHERBOARD (základná doska počítača)

Materská/základná doska je hlavnou konštrukčnou časťou počítača; obsahuje hlavné elektronické prvky, zbernice a konektory na pripojenie periférneho zariadenia.

SEARCH ENGINE (vyhľadávač)

Program slúžiaci na automatické vyhľadávanie internetových adries tých počítačov, na ktorých sa nachádza hľadaná informácia/dokument. Do príslušného rámčeka sa napíše kľúčové slovo/slová a vyhľadávač, po analýze celej siete internetu, ponúkne zoznam výsledkov vyhľadávania.

MOUSE (myš)

Zariadenie pomocou ktorého komunikujeme s počítačom; kliknutím na špecifické miesto na monitore, sa vykoná naprogramovaná operácia (napr. súbor sa otvorí, obrázok sa zväčší, počítač sa vypne...).

MP3

Skratka anglického výrazu "Mpeg1 Layer 3"; štandard používaný pre súbory obsahujúce digitálny zvuk. Kvalita zvuku je rovnaká ako pri CD.

MPEG

Skratka anglického výrazu Motion Picture Experts Group (skupina expertov pre film); bola založená v roku 1998 normalizačným úradom ISO, s úlohou definovať nové štandardy pre digitálny zvuk a obraz.

MODEM

Zariadenie umožňujúce vzájomnú komunikáciu počítačov prostredníctvom telefónnych vedení.

NETIQUETTE (etiketa v sieti)

Súbor pravidiel o spoločenskom správaní a styku pre užívateľov internetu.

NEWSGROUP (užívateľská sieť)

Konferencia aktivistov, alebo Rada užívateľov navrhujúca opatrenia na predchádzanie, alebo riešenie problémov medzi užívateľmi internetu.

NICKNAME (prezývka)

Osoby zúčastňujúce sa internetových rozhovorov a najmä internetových verejných diskusií sa často podpisujú skrátenou podobou svojho mena, alebo svojou prezývkou.

OFF LINE (nepripojený)

Informácia pre užívateľov, že zariadenie nie je momentálne pripojené k sieti.

.ORG

Prípona k internetovej adrese identifikujúca spoločnosť, alebo neziskovú organizáciu.

PACKAGE (balík)

Balík/blok dát prenášaný sieťou medzi dvomi počítačmi.

PASSWORD (heslo)

Výraz/slovo, ktoré umožňuje prístup do neverejnej oblasti na sieti, alebo do neverejnej oblasti v rámci "miesta na webe" (website); obyčajne doplňuje meno oprávnenej osoby; heslo je citlivé na malé verzus veľké písmená.

PDF

Skratka anglického výrazu "Portable Document Format" (formát vhodný na prenos dokumentov); vlastníkom tohto grafického formátu je firma Adobe.

PIXEL

Jedna z bodiek, z ktorých je zložený obrázok/fotografia.

PLUG-IN

Označenie pre doplňujúci software, ktorý ak je nainštalovaný, rozširuje možnosti počítača; napríklad program "Macromedia Flash" umožňuje prezerania videa.

POP

Má dva významy: prvý: "Point Of Presence" (miesto výskytu) používa poskytovateľ internetových služieb a týka sa možnosti pripojenia užívateľa na internet za cenu

miestneho telefónneho hovoru); druhý: "Post Office Protocol" (poštový protokol)" sa týka služieb elektronickej pošty. Najviac používaným Pop je protokol Imap. Poštový Pop server ukladá došlú poštu.

POST (pošta)

E-mail správa.

PROTOCOL (protokol)

Normalizovaný štandard (súbor pravidiel), ktorý musí dodržiavať každý výrobca hardware a každý tvorca software.

PROVIDER (poskytovateľ)

Každá organizácia poskytujúca služby (internetové, telekomunikačné, televízia...).

QUERY

Žiadosť o úpravu, alebo aktualizáciu, zmenu dát uložených v databáze.

QUICKTIME

Počítačový program spoločnosti Apple používaný na pozeranie videa v počítačoch PC a Mac.

RAM

Skratka anglického výrazu "Random Access Memory" (pamäť s voľným prístupom určená na zapisovanie i čítanie); pamäť počítača slúžiaca na dočasné ukladanie dát a riadiaceho programu, v čase spracovávania informácii.

RESET

Funkcia ktorá vypne a vzápätí zapne počítač.

RESOLUTION (rozlíšenie)

Týka sa maximálne možného počtu pixelov zobrazenia na monitore.

NET (sieť)

Množstvo počítačov vzájomne prepojených. Najmenšou sieťou je tá, ktorá prepája počítače umiestnené v tej istej budove - miestna sieť LAN; najväčšou sieťou je celosvetová sieť WAN, napr. internetová sieť prepájajúca počítače umiestnené v ľubovolnom mieste na svete.

ROUTER (smerovač)

Elektronické zariadenie (počítač) riadiace vzájomný styk medzi dvomi/viacerými miestnymi LAN sieťami. Podľa adresy príjemcu správy, rúter zabezpečí jej správne nasmerovanie do príslušnej/správnej miestnej siete.

SCRIPT (scenár)

Originálny scenár (krátky program), písaný vo vhodnom kóde (Javascript, Perl, PHP, Jscript); používa sa na vytvorenie animácií v rámci web stránok, čo nie je v repertoári jednoduchého jazyka HTML.

SERVER

Počítač pripojený do internetovej siete počas 24 hodín denne; sú v ňom uložené rôzne informácie, voľne (po napísaní internetovej adresy) prístupné každému užívateľovi pripojenému na sieť.

OPERATING SYSTEM (operačný systém)

Program zodpovedný za riadenie hardware počítača a za jeho základné funkcie.

SPAMMING (nevyžiadaná správa)

(iné označenie: "spam") Doručovanie veľkého počtu nevyžiadaných (zväčša komerčných) správ; najpravdepodobnejším zdrojom spamov je internet a elektronická pošta.

STREAMING VIDEO (nevyžiadané video)

Nanútené pozeranie videa, obmedzujúce prácu na internete; načítanie žiadúcich internetových stránok sa predlžuje o čas potrebný na načitanie videa.

TLD

Skratka pre anglický výraz "top-level domain" (vrchol domény); posledná časť internetovej adresy: sú to písmená za bodkou názvu domény; napríklad v adrese www.example.com, TLD je "com", alebo "COM".(na veľkosti písmen nezáleží).

TCP/IP

Skratka anglického výrazu "Transmission control protocol/Internet protocol" (protokol riadiaci prenos/Internetový protokol; dohodnutý súbor pravidiel pre internetové spojenie a pre prenos dát.

UNIX

Druh operačného systému počítača; najviac využívaný na počítačoch v pozícii internetových serverov.

UPGRADE (zvýšenie úrovne/výkonu)

Vylepšenie, aktualizácia, alebo zmena niektorého používaného software.

UPLOAD (odsun)

Príkaz na kopírovanie súboru z vlastného počítača a jeho odoslanie do vzdialeného počítača.

URL

Skratka anglického výrazu "Uniform Resource Locator" (jednoznačný lokalizátor zdroja); nástroj, pomocou ktorého identifikujeme konkrétne "miesto na webe" (website), alebo miesto obsahujúce konkrétnu informáciu.

USERNAME (užívateľské meno)

Slovo identifikujúce užívateľa; je kombináciou písmen a číslic; synonymom užívateľského mena je "User-Id".

VIRUS (vírus)

Program schopný poškodiť uložené súbory a programy.

WEBCAM

Malá, jednoduchá kamera; príslušenstvo počítača.

WEBCASTING

Priamy, v reálnom čase realizovaný prenos zvuku a videa; technickým prostriedkom je tzv. "streaming" technology.

WEBMASTER (tvorca web stránok)

Osoba zodpovedná za tvorbu a správu web stránok.

WWW (WORD WIDE WEB) (celosvetová sieť/pavučina)

Systém šírenia hypertextových informácií vytvorený pracovníkmi výskumného ústavu CERN.